

ARGVMENTVM EPISTOLAE
SEQUENTIS/

SAluina mulier nobilissima, puella adhuc iuuenem mari-
tum ac nobilem amiserat, relicto Nebridio puero & hu-
ius sorore. Maritum laudat Hieronymus, liberos supersti-
tes ut diligenter educet, admonet. Quibus rationibus castimo-
niam & famam tueri possit, docet, ab iterandis nuptijs uehe-
menter deterrere.

HIERONYMVS AD SALVINAM
De seruanda uiduitate.



VEREOR ne officium putetur ambi-
tio, & quod illius exemplo facimus, q-
ait, Discite a me, quia mitis sum &
humilis corde, gloriae facere appeti-
tione dicamur, & non uiduam alio
qui in angustia constitutam, sed au-

lae nos insinuare regali, & sub occasione sermonis, amicitias
potentium quærere. Quod liquido non putabit, qui scierit
esse preceptum. Personam pauperis non accipies in iudicio, ne sub
pretextu misericordiae, quod iniustum est, iudicemus. Vnus-
quisque enim non hominum, sed rerum pondere iudicandus est.
Nec diuiti ob sunt opes, si eis bene utatur, nec pauperem ege-
stas commendabiliorem facit, si inter sordes & inopiam, pecca-
ta non caueat. Ad utriusque nobis rei testimonium, & Abraham
patriarcha, & quotidiana exempla suppeditant, quorum alter in
summis diuitijs, amicus dei fuit, alij quotidie in sceleribus de-
prehensi, poenas legibus solunt. Alloquimur igitur diuites pau-

perem, vt nesciat ipsa q̄ possidet. Neq̄ em̄ marisuplum eius
discutimus, sed animæ puritatem. Loquimur ad eam, cuius
faciem ignoramus, & virtutes nouimus, quā nobis fama cō
mendat, cuius uenerabiliorem pudicitia, adolescentia facit.
Quæ mortem iuuenis mariti, sic fleuit, ut exemplum cōiugij
dederit. Sic extulit, ut eum p̄fectum crederes, non amissum.
Orbitatis magnitudo, religionis occasio fuit. Nebridium suū
sic quærit absentem, ut in Christo præsentem nouerit. Cur er
go ad eam scribimus, quā ignoramus? Triplex nimir̄ causa
est. Prima, quia p̄ officio sacerdotij, oēs Christianos, filior̄ lo
co diligimus, & p̄fect̄ eor̄, nostra est gloria. Altera, quia pa
ter defuncti, intima mihi necessitudine copulatus fuit. Extre
ma (quæ et validior) quod filio meo Auro roganti, negare ni
hil potui, qui crebris literis, interpellatricem duri iudicis supe
rans, & multor̄ mihi, ad quos ante sup̄ eadem materia scri
pseram, exempla p̄ponens, ita suffudit pudorem negantis,
ut plus considerarem, quid ille cuperet, q̄ quid me facere con
ueniret. Alius forsitan laudet Nebridium, quod de sorore
generatus Augustæ, & in matetere nutritus sinu, inuictissi
mo principi ita charus fuit, vt ei coniugem nobilissimam q̄re
ret, & bellis ciuilibus Africam dissidentem, hac uelut obside
sibi fidam redderet. Mihi a principio statim illud est p̄dicand
um, quod quasi vicinæ mortis præsciens, inter fulgorem pa
latij, & honor̄ culmina, quæ ætatem anteibant, sic uixit, ut
se ad Christum crederet profecturum. Sacra narrat histo
ria, Cornelium, centurionem cohortis Italicæ, in tantum ac
ceptum deo, ut angelum ad eum mitteret, & omne mysteri
um, quo Petrus de Circuncisionis, angustijs transferebatur,

ad præputij latitudinem, ad illius merita præneret, qui primus
ab apostolo baptizatus, salutem gentium dedicauit. Scriptum est
de eo. Erat uir quidam in Cæsarea, nomine Cornelius, centurio
cohortis quæ dicitur Italica, religiosus, & timens deum, cum omni
domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & orans deum sem-
per. Quicquid de illo dicitur, hoc nomine commutato, in Nebri-
dio meo uedico. Sic religiosus fuit, & amator pudicitiae, ut uir-
go sortiretur uxorem, sic timens deum cum omni domo sua, ut obli-
tus dignitatis, omne consortium cum monachis haberet & cleri-
cis, tanta scilicet eleemosynas faceret in populis, ut fores eius pau-
perum ac debiliu obsiderent examina. Certe sic semper orans de-
um, ut illi quod optimu esset, eueniret. Raptus est, ne malitia
mutaret mentem eius, quia placita erat anima illius deo. Vnde
& ego possum super eo uere abuti apostoli uoce, dicentis. In ue-
ritate cognoui, quoniam non est personarum acceptor deus, sed in omni
proposito, qui timet deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi. Ni-
hil nocuit militanti paludamentum, & baltheus & apparitorum
cateruæ, quia sub habitu alterius, alteri militabat. Sicut econ-
trario alijs nihil potest uile palliolum, furua tunica, corporis illuui-
es, & simulata paupertas, si nois dignitate, opibus destruat. Le-
gimus & in euangelio de alio centurione domini testimonium.
Nec in Israel tantam fidem inueni. Et ut ad superiora redeam. Io-
seph qui in egestate, & in diuitijs dedit experimenta uirtutum, quod
& seruus & dominus, docuit animae libertatem, nonne post Pharao-
nem, regijs ornatus insignibus, sic deo charus fuit, ut super omnes
patriarchas duarum tribuum pater fieret? Daniel & tres pueri sic
praerant Babyloniae opibus, & sic erant inter principes ciui-
tatis, ut habitu Nabuchodonosor, deo mente seruirent, Mardo-

cheus & Hester, inter purpurā, sericū & gēmas, supbiam hu-
militate uicerunt, tantūq; fuere meriti, vt captiui, uictorib⁹ im-
perarent. Hac illuc tendit oratio, vt ostendam iuuenē meū,
cōiunctionem sanguinis regalis, & affluentiam diuitiarum
atq; insignia potestatis, materiam habuisse v̄tutum, dicente
ecclesiaste. Sicut protegit sapiētia, sic protegit & pecunia. Nec
statim illud huic testimonio putemus aduersum. Amen dico
vobis, difficile diues intrabit in regnū celorū. Et rursum dico
vobis, Facilius est camelum p̄ foramen acus transire, q̄ diui-
tem intrare in regnum celorum. Alioquin Zacheus publica-
nus, quem ditissimum cōmemorat scriptura, contra hanc sen-
tentiam saluatus videbit̄. Sed, quomodo quod a pud homies
impossibile est, a pud deum possibile fiat, Apostoli consilium
docet scribentis ad Timotheum, Diuitibus huius sæculi præ-
cipe, non supbe sapere, nec sperare in incerto diuitiarū, suarū
sed in deo uiuo, qui præstat nobis omnia abundanter ad fru-
endum. Benefaciant, sint diuites operibus bonis, facile tribu-
ant, cōmunicent, thesaurizent sibi bonum fundamētum in
futurū, vt apprehēdant veram vitam. Didicimus quomodo
camelus introire possit per foramen acus, quomodo animal
tortuosum, deposito pondere sarcinarū, assumat sibi pernas
columbæ, & requiescat in ramis arboris, quæ de sinapis semē
te succreuit, Legimus in Esaia, Camelos Madian & Epha &
Saba, aurum & tus ad urbem domini deportantes, in typo ho-
rum camelorū. Isma helitæ negociatores, stacten, & tymia-
na, & resinam, quæ nascitur in Galaad, & cutem vulnerib⁹
obducit. Aegyptijs deferunt, tantæq; felicitatis sunt, vt emant
& vendant Ioseph, & mercimonium eorū mundi salus sit.

Docet & Aesopi fabula, plenum muris uentrem, p̄ angustū
foramen egredi non ualere. Ergo Nebridius meus quotidie
illud reuoluens. Qui uolunt diuites fieri, incidunt in tentatio
nem, & laqueum diaboli, & desideria multa, quicquid & im
peratoris largitio, & honoris insule dederant, in usus pauperū
cōferebat. Nouerat em̄ a dño esse p̄ceptū. Si vis perfectus eē,
vade, uende omnia q̄ habes, & da pauperibus, & ueni seque
re me. Et quia hanc sententiā implere nō poterat, habēs vxorē
& paruulos liberos, & multā familiā faciebat sibi amicos
de iniquo mammona q̄ se reciperent in eterna tabernacula.
Nec semel abiiciebat sarcinā, quod fecerūt apostoli, patrē, rhe
te, nauiculā relinquentes, sed ex æqualitate, aliorū inopiā, suā
abundantiā cōmunicabat, ut postea illoꝝ diuitiā, huius indi
gentiā sustentarent. Scit ipsa cui libellus hic scribitur me nō
nota, sed audita narrare, nec ex aliquo in me beneficio, scrip
toꝝ more græcoꝝ gratiam lingua reddere. Procul a Christia
nis ista suspitio. Habentes uictū & uestitū, his cōtenti sumus.
Vbi vile olusculum, & cibarius panis, & cibus potusq̄ mode
ratus, ubi diuitiā superuacua, ibi nulla adulatio. q̄ vel præci
pue fruct. im respicit. Ex quo colligitur, fidele esse testimoniū
quod causas non habet mentiendi. Ac ne quis putet, me solas
in Nebridio prædicare elemosynas, q̄ & has exercuisse sit
magnā, de q̄bus dicitur, Sicut aq̄ extinguit ignē, ita elemo
syna extinguit p̄tīm ad cæteras uirtutes eius ueniā, q̄s singu
las in paucis hominibus dephendimus. Quis fornacem regis
Babyloni, sine aduertiōe ingressus est? Cuius adolescentis, Ae
gyptia dña palliū nō tenuit? Quæ uxor Eunuchi nullos creat
liberos uoluptate trāfacta? Quæ hoīm disputatio illa nō creat

Video aliā legē in mēbris meis, repugnantē legi mētis meae,
& captiū me dicentē in lege peccati, q̄ est in mēbris meis.
Mirz dictū est, Nutritus in palatio, cōtubernalis & cōdiscipu-
lus Augustorū. quorū mensae ministrat orbis, & terrae ac ma-
ria seruiunt, inter rerū oīm abundantia, in primo aetatis flore.
tantae uerecūdiae fuit, ut yginalem pudorem uinceret. & ne
leuē qdē obsceni rumoris in se fabulam daret. Deinde pur-
puratorū, ppinquus, socius, cōsobrinus, ijsdem cum ambobus
studijs eruditus (q̄ res etiā externorū mentes sibi cōciliat) nō ē
inflatus supbia, nec caētos hoīes adducta frōte cōtempnit, sed
cūctis amabilis. i ipsos principes amabat ut fratres, uenerabat
ut dños, & in illorū salute, suam salutē positā fatebat. Mini-
stros at̄ eorū, & uniuersū ordinē palatiū, q̄ regali frequat̄ am-
bitio, sic sibi charitate sociarat, ut q̄ merito inferiores erāt, officijs
se pares arbitrent. Difficile factū ē, gl̄am ȳtute sup̄are, &
ab his diligi, q̄s p̄cedas Quae uidua nō hui⁹ auxilio sustentata ē?
Quis pupillus nō in eo repperit patrē? Totius orientis ep̄i ad
hunc miserorū p̄ces, & laborantiū desideria cōferebāt. Quic-
quid ad imperatore poscebat, elemosyna in paupes, p̄cium
captiuorū, misericordia in afflictos erat. Vñ & ip̄i principes
libent̄ p̄stabant, quod sciebant, non vni, sed pluribus indulge-
ri. Quid vltra deferimus (Omnis caro foenū, & omnis gloria
eius, quasi flos foeni. Reuersa est terra in terrā suā, dormiuit
in dño, & appositus est ad patres suos, plenus dierū ac lumi-
nis, & nutritus in senectute bona. Cani em̄ hoīs sunt, sapien-
tia eius. In breui aetate, tēpora multa cōpleuit. Tenemus pro
eo dulcissimos liberos. Vxor haeres pudicitiae p̄ciū est. Nebri-
dius p̄sio, patrē q̄rentibus exhibet. Sic oculos, sic ille manus,

sic ora ferebat. Scintilla vigoris paterni lucet in filio, & simi-
litudo morum per speculum carnis erumpens, ingentes animos,
angusto in pectore expressat. Iungit ei germana, rosa & liliorum
calathus, eboris ostricorum commercium. Sic refert ore patrem, ut ad
uenustatem propensior sit. Sic matrem mixta similitudine pingit.
utin vno corpore, utrumque agnoscas. Ita suavis est, & melli-
tula, ut honor sit omnium propinquorum. Hanc tenere non dedi-
gnatus Augustus. Hanc fouere in sinu, regina laetatur. Certa-
tim ad se omnes rapiunt. Pendet ex collo, haeret in brachijs singu-
lorum. Garrula atque balbutiens, linguae offensione fit dulcior.
Habes igitur Saluina quos nuntias, in quibus vix absentem
tenere te credas. Ecce haereditas domini, filij merces, fructus uen-
tris. Pro vno homine, duos filios recepisti, auctus est nume-
rus charitatis. Quicquid debebas marito, redde filiis. Amore pres-
entium, absentis desiderium tempera. Non est parui apud
deum meriti, bene filios educare. Audi Apostolum commoventem.
Vidua eligatur, non minus annorum sexaginta, quam fuerit unius viri
uxor, in bonis operibus habens testimonium, si filios educauit,
si hospitalis fuit, si sanctorum pedes lauit, si afflictus abundanter
prohibuit, si omne opus bonum, subsequuta est. Didicisti catalogum
virtutum tuarum, quid debeas nomini tuo, quibus meritis secundum pu-
dicitiae gradum possideas. Nec te moueat, quod sexagenaria
eligatur in viduam, & putes adolescentulas ab apostolo reprobari.
Et te crede eligi ab eo, qui discipulo dixerat. Nemo adolescen-
tiam tuam contemnat, non continentiam, sed aetatem. Alioquin
omnes quae ante sexaginta annos viduatae sunt, hac lege accipi-
ent maritos. Sed quia rudem Christi instituebat ecclesiam, &
omni ordini prouidebat, praecipueque pauperibus, quorum ei cura

5
cum Barnaba fuerat demādata, illas uult ecclesiae opibus su-
stentari, q̄ proprijs manibus nō queunt laborare, q̄ uerae ui-
duae sunt, quas & aetas probat, & uita. Heli sacerdos offendit
deum ob uitia liberorū. Ergo ecōtrario placatur deus, uirtuti-
bus eorū si pmanerint in fide & eharitate, & sanctitate cum
pudicitia. O Timothee, te ipsum castam custodi. Absit ut sini-
strū quippiā mihi de te suspicari liceat, sed ex abundantia lu-
bricā aetatem monuisse, pietatis est. Quae dicturus sum, nō tibi,
sed puellaribus annis dicta intellige. Vidua q̄ in delicijs ē,
uiuens, mortua ē. Hoc uas electionis loquit̄, & de illo pfertur
thesauro, qui cōfidenter aiebat. An experimentū q̄ritis eius,
qui in me loquit̄ Christus? Hoc ille pnūciat, qui libere sub p-
sona sua, fragilitatē humani corporis fatebatur. Non em̄ quod
uolo bonum, hoc operor, sed q̄d nolo malū. Et p̄pterea subij-
cio, & redigo in seruitutem corpus meū, ne alijs pdicans, ipse
reprobus inueniar. Si ille timet, quis nostrum potest esse secu-
rus? Si Dauid amicus domini, & Solomō amabilis eius, uicti
sunt quasi homines, ut & ruinae nobis ad cautionē, & poeni-
tudinē ad salutē exēpla praeberēt, quis in lubrica uia lapsus
non metuat? Procul sint a conuiujs tuis Phasides aues, crassi
turtures, atragen Ionicus, & oēs aues, quibus amplissima pa-
trimonia auolant. Nec ideo te carnibus uesci non putes, si su-
um, lepore, atq; ceruorū, & quadrupedū animantiū esculētias
reprobes. Non em̄ haec pedum numero, sed suauitate gustus
iudicantur. Scimus ab Apostolo dictum, Omnis creatura dei
bona est, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarū actione p-
cipitur. Sed idem loquitur. Bonum est uinum non bibere, &
carnem non manducare, Et in alio loco, Nolite inebriari ui-

Nulli in se confidendum est

*Et quibus ista mandata
et abstinenda sūt*

no, in quo est luxuria. Omnis creatura dei bona est. Audiant
hæc mulieres, quæ sollicitæ sunt, quomodo placeant uiris. Co
medant carnes, quæ carni seruiunt, quæ feruor despumant in
coitû. q̄ maritis alligatæ, generationi ac liberis dant operam.
Quæ uteri portant foetus, eaz & intestina, carnibus im/
pleantur. Tu uero quæ in tumultu mariti, sepelisti omnes pa
riter uoluptates, quæ litam purpurisso & cerussa faciem, sup
feretrum eius lacrymis diluisti, quæ pullam tunicam, nigros
q̄ calceolos, candidæ uestis & aurati focci depositione sumpsi
sti, nihil habes necesse aliud, nisi perseverare in ieiunio. Pal
lor & sordes gemmæ tuæ sint. plumaz mollicies, iuuenilia
membra non foueat, Balneaz calor, nouum adolescentulæ
sanguinem non incendat. Audi quid ex persona uiduæ con
tinentis ethnicus Poeta decantet. Ille meos, primus qui me si
bi iunxit, amores. Abstulit, ille habeat secum, seruetq̄ sepul
chro. Si tanti uilissimum vitrum, quanti p̄ciosissimum mar
garitum? Si cõ lege naturæ, damnat om̄is gentilis uidua uo
luptates, quid expectandum est a uidua Christiana, quæ pu
dicitiam suam non solum ei debet, qui defunctus est, sed &
ei, cum quo regnatura est? Quæ sote, ne generalia monita
& conueniens puellari sermo personæ, suspicionem tibi iniu
riæ moueant, & arbitretis me obiurgantis animo scribere, nō
timentis, cuius votum est, te nescire, quæ metuo. Tenera res
in foeminis fama pudicitiae est, & quasi flos pulcherrimus ci
to ad leuem marcescit auram, leuissimatu corrumpit, maxime
ubi & ætas consentit ad vitium, & maritalis deest auctoritas
cuius umbra tutamen vxoris est. Quid facit uidua inter fa
milie multitudinem? inter ministroz greges? Quos nolo cõ

temnat, vt famulos, sed vt viros erubescat. Certe si ambitiosa
domus, hæc officia flagitat. p̄ficiat his senem honestis mori-
bus, cuius honor, dñæ dignitas sit. Scio multas, clausis ad pub-
licū foribus non caruisse infamia seruulorū. q̄s suspectos fa-
ciebat, aut cultus immoderat⁹, aut crassi corporis nitor, aut ætas
ap̄ta libidini, aut ex conscientia amoris occulti, securus animi
umor, qui enā bene dissimulatus, frequenter erūpit in publi-
cum. & conseruos, quasi seruos despicit. Hoc ex abundantia
dictū sit, vt omni diligentia custodias cor tuū, & caueas, quic-
quid de te fingi potest. Non ambulet iuxta te, calamistratus
p̄curator, non histrio fractus in foeminam, non cantoris dia-
bolici venenata dulcedo, non iuuenis cultus & nitidus. Nihil
artium scenicarū, nihil tibi in obsequijs molle iungatur. Ha-
beto tecū viduatū & v̄ginū choros, habeto tui sexus solatia.
Ex ancillarū q̄q̄ moribus, dñæ iudicant̄. Certe cū tecum san-
cta sit mater, & lateri tuo amita hæreat virgo p̄petua, nō de-
bes periculose externorū consortia q̄rere, de tuorū societate se-
cura. Semp̄ in manibus tuis sit, diuina lectio, & tam crebrae
orōnes, vt omnes cogitationū sagittæ, q̄bus adolescentia p̄cu-
ti solet, huiusmodi elypeo repellant̄. Difficile est, quin poti-
us impossibile, p̄turbationis iniitijs carere quempiam, quas si-
gnificantius græci πονηρίας vocant, nos, vt verbum verta-
mus e verbo, antepassiones possumus dicere, eo q̄d incentiua
vitiorū, omniū titillent animos, & quasi in meditullio nostrū
iudicium sit, vel abijcerere cogitata, vel recipe. Vnde & natu-
ræ domin⁹, in euangelio loquebat̄. De corde exeunt cogitatio-
nes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testi-
monia, blasphemie. Ex quo p̄spicuum est, iuxta alterius libri

De diuina lectione et orōe

De ...
testimonium, procliuus esse cor hominis a pueritia ad malū,
& inter opa carnis & spūs, q̄ Apostolus enumerat, mediā
animam fluctuare, nunc hęc, nunc illa cupientē. Nam uitis
nemo sine nascitur. Optimus ille est, qui minimis urgetur, ue
lut si egregio insperos rephendas corpe neuos. Hoc est quod
alijs uerbis propheta significat. Turbatus sum, & nō sum lo
cutus. Et in eodem uolumie, Irascimini, & nolite peccare. Et
illud Architæ Tarentini, ad uillicum negligentē. Iam te uer
beribus enecassem, nisi iratus essem. Ira em̄ uiri, iustitiam dei
non opatur. Quod de una pturbatione dictum est, referam⁹
ad cæteras. Sicut irasci hominis est, & iram non pficere Chri
stiani, sic omnis caro cōcupiscit quidem ea, quę carnis sunt, &
quibusdā illecebris, ad mortiferas animā voluptates trahit, sed
nostrum est, uoluptatis ardorem, maiore Christi amore restin
guere, & la sciuiā iumentū, frenis inedia subjugare, ut nō li
bidinem, sed cibos quærat ac desideret, & sessorem spiritum
sc̄m, moderato atq; cōposito portet incessu. Quorsum ista?
Ut hominē esse te noueris, & passionibus humanis, nisi caue
ris, subiacere. De eodem cuncti facti sumus luto, iisdem com
pacti exordijs. In serico & in pānis, eadem libido dñatur. Nec
regum purpuras timet, nec medicātū spernit squalorē. Mul
toq; melius est, stomachum dolere, q̄ mentē, impare corpori
q̄ seruire, gressu uacillare, q̄ pudicitia. Nec statim nobis pœ
nitentiæ subsidia blandiatur, q̄ sunt infelicū remedia. Caueri
dum est vulnus, quod dolore curatur. Aliud est integra naue
& saluis mercibus, portum salutis intrare, aliud nudū hærere
tabulæ, & crebris fluctuū recursibus, ad asperrima saxa colli
cū. Nesciat uidua digamiae indulgentiā, nec nouerit illud Apo

stoli. Melius est nubere, q̄ vni. Tolle quod pelus est / vni. & p
se bonum nō erit nubere. Procul sint hæreticorū calumniæ.
Scimus honorabiles nuptias, & cubile immaculatū. Etiam de
paradiso expulsus Adam, unā uxore habuit. Primus Lamech
maledictus & sanguinarius, & de Cain stirpe descēdens, unā
costam diuisit in duas, & plantariū digamiæ, protinus diluuij
pœna subuertit. Vnde illud Apostoli, quod fornicationis me
tu, indulgere cōpellitur, scribens ad Timotheū. Volo adoles
centulas nubere, filios procreare, matre familias esse, nullam
occasionē dare aduersario, maledicti causa. cur indulserit, sta
tim subiecit. Iam q̄dam declinauerunt post satanā. Ex q̄ in
telligimus illum nō stantibus coronam, sed iacentibus manū
porrigere. Vide qualia sint secunda matrimonia, q̄ lupanari
bus p̄feruntur, quia declinauerunt q̄dam post satanam. Ideo
adolescentula uidua, q̄ se non pōt continere, uel non uult ma
ritum potius accipiat, q̄ diabolū. Pulchra nimis & appeten
da res, q̄ satanę comparatione suscipitur. Fornicata est quon
dam & Hierusalem, & diuicauit pedes suos, omni transeun
ti. In Aegypto primū de uirginata est, & ibi fractæ sunt mā
mæ eius. Cuncq̄ ad deserta uenisset, & moratæ Moyfi ducto
ris impatiēs, quasi oestro libidinis furibunda dixisset. Isti sunt
dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti, accepit præce
pta nō bona. & iustificationes pessimas, in quibus non uiue
ret, sed puniretur. Quid ergo mirum, si & lasciuientibus uiduis
de quibus in alio loco Apostolus dixerat. Dum luxuriata fue
rint, in Christo nubere uolunt, habentes damnationem. quia
primā fidem irritam fecerunt. concessit digamiæ p̄cepta non
bona, & iustificationes pessimas, ita secundū indulgens ma
B

Vnde digamia defenditur

ritum. ut & tertium, si liberet etiam uicesimum. ut scirent sibi non
tam uiros datos, quam adulteros amputatos. Hęc filia in Christo
charissima inculco, & crebrius repeto. ut posteriorum oblita. in
priora te extendas, habes tui ordinis quas sequaris. Judith de
hebræa historia, & Annam filiam Phanuelis de euāgelij cha
ritate. quæ diebus & noctibus uersabant in templo, & oratio
nibus atque ieiunijs, thesaurum pudicitie conseruabant. Vnde
& altera in typo ecclesie, diabolum capite truncauit. altera sal
uatorem mundi prima suscepit. sacramentorum conscia futu
rorum. Illud in calce sermonis queso, ut breuitatem libelli. non
de inopia eloquij, uel de materie sterilitate. sed de pudoris
magnitudine existimes accidisse. dum uereor me ignotis diu
ingere auribus, & occultum legentium iudicium pertimesco.

Argumentum epistolæ sequentis.

Furiam uiduam Titiane filiam, Probi consulis nupti, hor
tatur, ut in coelibatu perseueret, nec iteret matrimonium,
& quoniam adhuc uirenti erat ætate, quibus modis pud
icitiam simul ac famam tueri debeat, præcipit.

Hieronymus ad Furiam de uiduitate
seruanda.

OBSECRAS literis, & suppliciter deprecaris, ut tibi re
scribam, imo scribam, quomodo uiuere debeas, & uidui
tatis coronam, illæso pudicitie nomine conseruare. Gaudet
animus, exultat uiscera, gestit affectus, hoc te cupere esse post
uitum, quod sancte memorie mater tua Titiana, multo tem
pore fuit sub marito. Exaudite sunt preces & orationes eius.
Impetrauit in unica filia, quod uiuens ipsa possederat. Ha

bes p̄terea generis tui grande priuilegium, quod exinde a Ca-
millo, uel nulla, uel rara uestre familie scribitur secundos nos
se concubitus, ut non tam laudanda sis, si uidua perseueres, q̄
execranda, si id Christiana non serues, quod per tanta sæcu-
la, gentiles foemina custodierunt. Taceo de Paula & Eusto-
chio, stirpis uestre floribus, ne p̄ occasionem exhortationis, il-
las laudare uidear. Blesillamq; p̄tereo, quæ maritum suum,
tuum secuta Germanū, in breui uitæ spatio, tempora virtutū
multa compleuit. Atq; utinam p̄conia foeminarum, imitarē-
tur uiri, & rugosa senectus redderet, quod sponte offert ado-
lescentia. Sciens & uidens in flammam mitto manū, adducē-
tur sup̄cilia, extendetur brachium, Iratusq; Chremes tumi-
do defæuiet ore. Cōsurgent proceres aduersus epistolam me-
am, turba patritia detonabit, me magum, me seductorem cla-
mitans, & in terras vltimas deportandū. Addant, si uolunt &
Samaritem, ut domini mei titulum recognoscā. Certe filiā
a parente non diuido, nec dico illud de euāgelio. Sine, ut mor-
tui sepeliant mortuos suos. Viuit enim, quicumque credit in
Christum. Et qui in illum credit, debet utique quomodo ille
ambulauit, & ipse ambulare. Faceſſat inuidia, quam nomi-
ni Christiano, maledicorū semp̄ genuinus infigit, ut dum p̄-
bra metuunt, ad v̄tutes prouocent. Exceptis epistolis, ignora-
mus alterut̄. Solaq; causa pietatis est, ubi nulla carnis noti-
cia est. Honora patrē tuū, sed si te a uero p̄re nō separat. Tā-
diu scito sanguis copulā, q̄ diu ille suū nouerit creatorē. Alioq;
Dauid protinus tibi canet. Audi filia & uide, & inclina aurē
tuam, & obliuiscere pp̄m, & domum p̄ristui, & cōcupisce

B ij

rex decorem tuum, quoniam ipse est dominus tuus. Grande premium
pariteris obliti. Concupiscet rex decorem tuum. Quia audisti,
quia uidisti, quia inclinasti aurem tuam, & populi tui, domusque
patris tui oblita es. ideo concupiscet rex decorem tuum, &
dicit tibi. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in
te. Quid pulchrius anima, quae dei filia appellatur, & nullos ex
trinsecus quaerit ornatus? Credit in Christum, & hac ambitio
ne, pergit ad sponsum, eundem habens dominum, quem & uisit.
Quid angustiarum habeant nuptiae didicisti in ipsis nuptiis.
& quasi coturnicum carnibus, usque ad nauseam saturata es, ama/
rissimam choleram, tuae sensere fauces. Egestisti acedentes &
morbidos cibos, releuasti aestuantem stomachum. Quid uis rui
sum ingerere, quod tibi noxium fuit? Canis reuertens ad uo/
mitum, & suslota, ad uolutabrum luti. Bruta quoque animalia &
uagae aues, in eadem pedicam rhetiaca non incidunt. An uere/
ris, ne proles Furiana deficiat, & ex te parens tuus, non habe
at passionem, qui reptet in pectore, & ceruicem eius stercore li
nat? Quippe nisi omnes habent filios, qui habuere matrimonia?
& quibus nati sunt liberi, suo generi responderunt? Exhibuit
Ciceronis filius, patrem in eloquentia? Cornelia uestra, pud
icitiae simul & foecunditatis exemplar, Gracchos se genuisse
laetata est? Ridiculum est sperare pro certo, quod multos, & non
habere uideas, & cum habuerint, perdidisse. Cui dimittes tantas
diuitias? Christo, qui mori non potest. Quem habebis heredem?
Ipsam, quae & dominum. Contristabitur pater, sed laetabitur Chri
stus. Lugebit familia, sed angeli gratulabuntur. Faciat pater
quod uult de substantia sua, non es eius, cui nata es, sed cui re/
nata, & qui te grandi pretio redemit, sanguine suo. Caue nutrie

*Alludit ad iudeos qui rari
desiderabant in deserto, quia
sancti offendent dominum.*

ees & gerulas, & istiusmodi uenenata animalia, quę de corio tuo, saturari uentrem suū cupiunt. Nō suadent quod tibi, sed quod sibi proſit. Et sæpe illud obganniunt. Sola ne perpetua moerens carpere iuuenta: Nec dulces natos, Veneris nec præmia noris: Vbi pudicitiaē sanctitas, ibi frugalitas est. Vbi frugalitas, ibi damna seruulorū. Quicquid non tulerint, sibi ablatum putant, nec considerant de quanto, sed quantum accipiant. Vbicunq; uiderint Christianum, statim illud de triuio, ὁ γραικός ἐπιβέτης, uocant impostorem, detrahunt. Hi, rumores turpissimos serunt. & qđ ab ipsis egressum est, id ab alijs audisse se simulant, ijdem auctores & exaggeratores. Exit fama de mendacio, q̄ cum ad matronas peruenerit, & earū linguis fuit uentilata, prouincias penetrat. Videas plærascq; rabido ore sæuire, & tincta facie, uiperinis orbibus, dentibus pumicatis carpe Christianos. Hic aliqua, cui circa humeros hinc cynthina lena est. Rancidulum quiddam, balba de nare locuta. Perſtrepit ac tenero supplantat uerba palato. Omnis consonat chorus, & latrant uniuersa subſellia. Iunguntur nostri ordinis, q̄ et roduntur & rodunt. Aduersus nos loquaces, pro se muti. quasi et ipsi aliud sint, q̄ monachi. & nō quicquid in monachos dicitur, redūdet in clericos, qui patres sunt monachorū. Detrimentum pecoris, pastoris signominia est. Sicut e regione, illius monachi uita laudanda est, qui uenerationi habet sacerdotes Christi, & non detrahit gradui, per quem factus est Christianus. Hæc locutus sum in Christo filia, non dubitans de proposito tuo (nuncq; em̄ exhortatorias literas postulares, si ambigeres de bono monogamiaē) sed ut nequitia seruulorū, qui te uenalem portant, & insidias affinium, ac piū

parentis errorem intelligeres. cui ut amorem in te tribuam, amoris scientiam non concedo, dicens aliquid cū Apostolo. Cōfiteor, zelum dei habent, sed non secundū scientiam. Imitare potius (crebro em̄ id ipsum repetam) sanctam matrem tuā, cuius ego quoties recordor, uenit in mentē ardor in Christū, pallor ex ieiunijs, elemosynę in paupes, obsequium in seruos dei, humilitas uestiū & cordis, atq; in cunctis sermo moderatus. Pater tuus (quem honoris causa nomino, non quia consularis & patricius, sed quia Christianus est) impleat nomen suum. Latetur filiam genuisse Christo, non saeculo. Quin potius doleat, quod & uirginitatem frustra amiseris, & fructus perdideris nuptiarū. Vbi est maritus, quē tibi dedit? Etiam si amabilis, si bonus fuisset, mors rapuisset omnia. & copulam carnis, soluisset interitus. Arripe quæso occasionem, & fac de necessitate uirtutem. Non querunt in Christianis initia, sed finis. Paulus male cœpit, sed bene finiuit. Iudæ laudant exordia, sed finis proditione damnat. Lege Ezechielem. Iustitia iusti non liberabit eum in quacūq; die peccauerit. Et impietas impij non nocebit ei, in quacūq; die cōuersus fuerit ab impietate sua. Ista est scala Iacob, per quā angeli cōscendunt & descendunt, cui dominus innititur, lassos porrigens manum, & fessos ascendentiū gradus, sui cōtemplatione sustentans. Sed sicut non uult mortem peccatoris tantum, quātum ut cōuertat & uiuat, ita tepidos odit, & cito ei nauseam faciūt. Cui plus dimittitur, plus diligit. Meretrix illa in euāgelio baptizata lachrymis suis, & crine, quo multos ante decœperat, pedes dñi tergens, saluata est. Non habuit cris pātes mitras, nec stridentes calceolos, nec orbis stibio fuliginatos. Quanto foedior

10

tanto purior. Quid faciat in facie Christianæ, purpurissus
& cerussa, quorū alterum, ruborem genarum labiorūq; men-
titur, alterum, candorem oris & colli, ignis iuuenum, fomen-
ta libidinum, impudicæ mentis indicia? Quomodo flere pōt
pro peccatis suis, quæ lachrymis cutem nudat, & sulcos ducit
in facie? Ornatus iste non dñi est, uelamen istud antichristi ē.
Qua fiducia erigit ad cœlum vultus, quos conditor non agno-
scit? Frustra obtenditur adolescentia, & ætas puellaris asseri-
tur. Vidua quæ marito placere desinit, & iuxta apostolum
uere vidua est, nihil habet necessarium, nisi perseuerantiam.
Meminit pristinae uoluptatis, scit quid amiserit, quo delecta-
ta sit. Ardentes diaboli sagittæ, ieiuniorum & uigiliarum ri-
gore restinguendæ sunt. Aut loquendum nobis est, ut uestiti-
sumus, aut uestiendum, ut loquimur, Quid aliud pollicemur,
& aliud ostendimus? Lingua personat castitatem, & totum
corpus præfert impudicitiam. Hoc quantum ad habitum p-
tinet, & ornatum. Cæterum vidua quæ in delicijs est (non est
meum, sed Apostoli) uiuens mortua est. Quid sibi uult hoc
quod ait. Viuens mortua est? Viuere quidem uidetur igno-
rantibus, & non esse peccato mortua, sed Christo, quem secre-
ta non fallunt, mortua est. Anima quæ peccauerit, ipsa morie-
tur. Quorundam hominum peccata manifesta sunt, præce-
dentia ad iudicium, quosdam autem & subsequuntur. Simi-
liter & facta bona manifesta sunt, & quæ aliter se habent,
abscondi non possunt. Quod dicit, istiusmodi est. Quid tana-
libere & palam peccant, ut postq; eos uideris statim intelli-
gas peccatores. Alios autem qui callide occultant uitia sua,
ex sequenti conuersatione cognoscimus, Similiter &

bona apud aliquos in propatulo sunt. in alijs longo usu discimus. Quid ergo necesse est nos iactare pudicitiam. quae sine comitibus et appendicijs suis, continentia & parcitate, fidem sui facere non potest? Apostolus macerat corpus suum, & animae subijcit imperio. ne quod alijs precipit, ipse non seruet. & adolescentula feruente cibus corpe, de castitate secura est? Neque uero haec dicens condemno cibos, quos deus creauit ad utendum cum gratiae actione. sed iuuenibus & puellis, incontinentia aufero uoluptatum. Non Aetnaei ignes, non Vulcania tellus, non Vesuuus & Olympus tantis ardoribus aestuant. ut iuueniles medullae uino plenae, & dapibus inflammatae. Auaricia calcatur a placentisq. et cum marsupio deponit. Maledicam linguam, indictum emendat silentium. Cultus corporis, & habitus ueritatis. unius horae spacio commutatur. Omnia alia peccata extrinsecus sunt. et quod foris est, facile abijcitur. Sola libido insita a deo obliberorum procreationem, si fines suos egressa fuerit, reducat in uitium. & quadam lege naturae, in coitum gestit erumpere. Grandis igitur uirtutis est, & sollicitae diligentiae, superare quod natura sis. in carne, non carnaliter uiuere. tecum pugnare quotidie, & inclusum hostem Argi (ut fabulae ferunt) centum oculis obseruare. Hoc est, quod Apostolus uerbis alijs loquebatur. Omne peccatum, quod fecerit homo, extra corpus est. Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. Aiunt medici, & qui humanorum corporum scripsere naturas. praecipueque Galenus in libris, quorum titulus περι νεωτων, puerorum, & iuuenum, ac perfectae aetatis uiuorum, mulierumque corpora insito calore feruere, & noxios illis esse cibos gratibus, qui calorem augeant. sanitatiq. conducere, frigida tamen in esu & potu sumere. Sicut e contrario seni

bus, qui pituita laborant & frigore, calidos cibos, & vetera vi-
na prodesse. Vnde & saluator. Attendite, inquit, uobis, ne for-
te grauentur corda uestra in crapula & ebrietate, & curis huius
uitae. Et Apłs. Vinū in q̄ est luxuria. Nec mirę hoc figulum
sensisse de uasculo, quod ipse fabricatus est, cum etiam Comi-
cus, cuius finis est humanos mores nosse atq; describere, dixe-
rit. Sine Cerere & Libero friget. Ven^o. Primū igitur, si tñ sto-
machi firmitas patit̄. donec puellares annos transeas, aquā
in potu sume. q̄ natura frigidissima est. Aut si hoc imbecilli-
tas prohibet, audi cum Timotheo. Vino modico vttere pro-
pter stomachū, & frequētes tuas infirmitates. Deinde in ip̄is
cibis calida q̄q; deuita. Non solū de carnibus loqr̄, sup quibus
vas electionis, pfert sententiā. Bonū est uinū nō bibere, & car-
nem nō māducare, sed etiā in ip̄is leguminibus inflātia q̄q; &
grauida declinanda sunt. nihilq; ita scias conducere Christia-
nis adolescentibus, vt esum oleę. Vñ & in alio loco. Qui in-
firmus est, ait, olera manducet, ardorq; corporę, frigidioribus
epulis temperandus est. Sic aut̄ tres pueri & Daniel, legumi-
nibus uescebant̄. Pueri erāt, necdū ad sartaginem uenerant,
in qua rex Babilonius senes iudices frixit. Nobis non corpis
cultus, q̄ in illis (excepto priuilegio gratiæ dei) ex huiuscemodi
cibis enituerat, sed animę uigor q̄ritur. q̄ carnis infirmitate fit
fortior. Inde est, quod nōnulli uitam pudicam appetentiū, in
medio itinere corruunt, dum solam abstinentiā carniū putāt.
& leguminibus onerant stomachum. quæ moderate parceq;
sumpta, innoxia sunt. Et (ut quod sentio loquar) nihil sic inflā-
mat corpora, & titillat mēbra genitalia, sicut indigestus cibus,
& uctusq; conuulsus. Malo a pud te filia, uerecundia parump,

¶ causa periclitari. Quicquid facit seminariū uoluptatum, ue-
nenum'puta. Parcus cibus & uenter semper esuriens, tridura
nīs ieiunijs præfertur. Et multo melius est quotidie parum, q̄
raro satis sumere. Pluuia illa optima est. quæ sensim descē-
dit in terram. Subitus & nimius imber in p̄ceps, arua subuer-
tit. Quando comedis, cogita, quod statim tibi orandū, ilico &
legendum sit. De scripturis sanctis. ha heto fixum & suum nu-
merum. Istud pensum domino tuo re. dde. Nec añ quieti mē-
bra concedas, q̄ calathum pectoris tui, hoc subtegmine imple-
ueris. Post scripturas sanctas, doct̄z hominum tractatus le-
ge. eoz duntaxat, quorum fides nota est. Non necesse habes
aurum in luto quærere. Multis margaritis, vnā redime mar-
garitam. Sta, iuxta Hieremiā, in uijs pluribus, vt ad illam ui-
am, quæ ad patrem ducit, puenias. Amorem monilium atq̄
gemmar̄z sericar̄z q̄uestium, transfert ad scientiā scripturar̄z
Ingredere terrā repromissionis, lacte & melle manantē. Co-
mede simulam & oleum, vestire cum Ioseph varijs indumē-
tis, perforent̄ aures tuæ, cum Hierusalem sermone dei, ut p̄-
ciosa illis, nouar̄z segetum grana dependeant. Habes sanctū
Exuperium, probatæ ætatis & fidei, qui te monitis suis freq̄n-
ter instituat. Fac tibi amicos de iniquo mammona, qui te re-
cipiant in eterna tabernacula. Illis tribue diuitias tuas. q̄ non
Phasides aues, sed cibarium panem comedāt, qui famem ex-
pellant, non q̄ri augeant luxuriam. Intellige sup̄ egenum &
pauperem. Omni petente te, da, sed maxime domesticis si-
dei. n̄ dum vesti, esurientem ciba, ægotantem uisita. Quo-
tienscunq̄ manum extendis, Christum cogita. Caue ne men-
dicante dñō deo tuo, alienas diuitias augeas. Iuuenum fuge

12
confortia. Comaculos, comptos, atq; lasciuos, domus tuæ te-
sta non videant, Cantor pellatur, vt noxius. Fidicinas & psal-
trias, & istiusmodi chorum diaboli, quasi mortifera sirenarum
carmina, proturba ex aedibus tuis. Noli ad publicum subinde
procedere. & spadonum exercitu præeunte, uiduam circūfer-
ri libertate. Pessimæ consuetudinis est. cum fragilis sexus &
imbecilla ætas, suo arbitrio abuti. & putat licere, quod libet.
Omnia quidem licent, sed non omnia expediunt. Nec procu-
rator calamistratus, nec formosus collectaneus, nec candidu-
lus & rubicundus affecla, adhæreat lateri tuo. Interdum ani-
mus dominae ex ancillae habitu iudicatur. Sanctae uirginis
& uiduae societatem appete. Et si sermocinandi cum
uiris incubuerit necessitas, arbitros ne deuites. tantaq; confa-
bulandi fiducia sit, ut intrante alio, nec paueas, nec erubescas
Speculum mentis est facies. & taciti oculi, cordis fatentis arca-
na. Vidimus nupignominiosum quendam p totum orientem
volitasse rumorem. Et ætas, & cultus, & habitus, & incessus,
& indiscreta societas, exquisitæ epulæ, regius apparatus. Neronis
& Sardana pali, nuptias loquebantur. Aliorum uulnus, nostra
sit cautio. Pestilente flagellato, sapiens sapientior erit. Sciens
amor, impatientiam non habet. Falsus rumor cito opprimitur.
& uita posterior, iudicat de priore. Fieri quidem non potest, ut
absq; morfu hominum, uitæ huius curricula quis prætranseat, ma-
lorumq; solatiū est, bonos carpere, dum peccantium multitudine, pu-
tant culpam minui peccatorum. Sed tamē cito ignis stipulæ cō-
quiescit, & exundans flamma, deficientibus nutrimentis, pau-
latim emoritur. Si anno præterito fama mentita est, aut cer-
te si uerè dixit, cesset uitiū, cessabit & rumor. Hæc dico, non

quod de te sinistrū quid metuā. sed quod pietatis affectu, etiā
quæ tuta sunt pertimescam. O si videres sororem tuam. & il
lud sacri oris eloquium coram audire te contingeret. cernere s
in paruulo corpusculo, ingentes animos. Audires totam ueter
ris & noui testamenti supellectilem ex illius corde feruere. Ie
iunia pro ludo habet, orationem pro delitijs. Tenet tympanū
in exemplum Mariæ, & Pharaone merso, yginum choro p̄
cinit. Cantemus domino, gloriose em̄ magnificatus est. equū
& ascēsores dicit in mare. Has docet psaltrias Christo, has
fidicinas erudit saluatori. Sic dies, sic nox ducitur. & oleo ad
lampades præparato, sponsi expectatur aduentus. Imitare er
go & tu consanguineam tuam. Habeat Roma, quod angu
stior urbe Romana possidet Bethlehem. Habes opes, facile
tibi est, indigentibus victus subsidia ministrare. Quod luxu
ria parabatur, virtus insumat, nulla nuptias contemptura, ti
meat egestatem. Redime virgines, quas in cubiculum regis
inducas. Suscipe viduas, quas inter virginum lilia, & marty
rum rosas, quasi quasdam uiolas misceas. pro corona spinea,
in qua Christus mundi delicta portauit, talia ferta compone.
Laetetur & adiuuetur nobilissimus pater tuus, discat a filia,
quod didicerat ab vxore. Iam incanuit caput, tremūt genua,
dentes cadunt, & fronte ob senitū rugis arata, vicina est mors
in foribus, designatur rogas prope. Velimus, nolimus, sene
scimus. Paret sibi viaticum, quod longo itineri necessariū est.
Secum portet, quod inuitus dimissurus est, imo p̄mittat in coe
lum. Quod si negauerit, terra sumptura est. Solent adolescē
tulae uiduæ, quæ nōnullæ abierunt retro post satanam, cū
luxuriatæ fuerint in Christo, nubentes dicere, Patrimoniolū

meum quotidie perit, maiorꝝ hæreditas dissipat. seruis con-
tumeliose locutus est. imperium ancilla neglexit. Quis proce-
det ad publicũ. quis respondebit pro agrosꝝ tributis. Paruu-
los meos quis erudiet. & uernulas quis educabit. Et hæc (proh
nefas) causam, opponunt matrimonij. q̄ uel sola debuit nup-
tias impedire. Supducit mater filijs, nõ nutritum, sed hostem.
nõ parentẽ, sed tyrannũ. Inflammata libidine, obliuiscit ute-
ri sui. & inter paruulos, suas miserias nescientes, lugens didũ
noua nupta cõponit. Quid obtendis patrimoniũ. Quid sup-
biam seruulorꝝ. Confitere turpitudinẽ. Nulla iccirco maritũ
ducit, ut cũ marito nõ dormiat. Aut si certe libido non stimu-
lat, q̄ tanta insania est, in morem scortorꝝ prostituere castita-
tem, ut augeant diuitiã, & ppter rem vilem atq; perituram,
pudicitia quæ & p̄ciosa & æterna est, polluatur. Si habes libe-
ros, nuptias quid requiris. Si nõ habes, quare expertã nõ me-
tuis sterilitatem. & rem incertã, certo p̄fers pudori. Scribũtur
tibi nunc sponsales tabulæ, ut post paululũ testamentũ face-
re cõpellaris. Simulabitur mariti infirmitas. & quod te mori-
turã facere uolet, ipse uicturus faciet, aut si euenerit, ut ex se-
cundo marito habeas filios, domestica oritur pugna, intestinũ
p̄lium. Non licebit tibi amare liberos, nec equis aspicerẽ ocu-
lis, quos genuisti. Clam porriges cibos. Inuidebit mortuo, &
nisi oderis filios, adhuc eorꝝ amare uideberis patrem. Qd̄ si
de priore vxore sobolem habens, domũ te introduxerit, etiã
si clamentissima fueris, omnes comoedi & mimographi &
cõmunes rhetorꝝ loci, in nouercã sæuissimã declamabunt. Si
priuignus languerit, & cõdoluerit caput, infamaberis, ut ue-
nefica. Si nõ dederis cibos, crudelis, si dederis, malefica diceris

Oro te, quid habent tantum boni sc̄d̄e nuptiæ, vt hæc mala
valeant compensare? Volumus scire, q̄les esse debeãt uiduæ?
Legamus euangeliũ sc̄dm Lucã. Et erat, inquit, Anna p̄phe
tissa filia Phanuelis de tribu Aser. Anna interpretatur, gratia.
Phanuel in lingua nostra resonat, vultũ dei. Aser, vel in bea/
tudinẽ, vel in diuitias ȳtitur. Quia igitur ab adolescẽtia usq̄
ad octoginta quatuor annos, uiduitatis onus sustinuerat. & nõ
recedebat de templo dei, diebus ac noctibus insistens ieiunijs
& obsecrationibus, iccirco meruit gratiã spiritalẽ. & nũcupa
ri filia vultus dei, & atã beatitudine diuitijsq̄ cẽseri. Recor
demur uiduæ Sareptanæ, quæ & suæ & filiorũ saluti, Heliaẽ
prætulit famem, vt in ipsa nocte moritura cum filio, supsti/
tem hospitem relinqueret, malens uitam pdere, q̄ elemosy
nam, & in pugillo farris, seminariũ sibi messis dominicæ p̄/
parauit. Farina seritur, & olei capsaces nascit. In Iudæa fru/
menti est penuria. Granũ em̄ tritici ibi mortuũ fuerat, & in/
gentia uiduæ olei fluenta manabant. Legimus in Iudith (si
cui tamen placet volumen recipe) uiduã confectã ieiunijs, &
habitu lugubri sordidatã, quæ nõ lugebat mortuum viz. sed
squalore corpis, sponsi īq̄rebat aduentum. Video armatã gla
dio manum, cruentã dexterã, Recognosco caput Holopher
nis de medijs hostibus reportatũ. Vincit viros foemina, & ca
stitas truncat libidinẽ. Habituq̄ repente mutato, ad uictrices
sardes redit, omnibus sæculi cultibus mũdiore. Quidã impe
rite & Dehorã inter viduas numerãt, ducemq̄ Barach arbi/
trant. Deboræ filiũ, cum aliud scriptura cõmemoret. Nobis
ad hoc nominabit, quod p̄phetissa fuerit. & in ordine iudi/
cum supputet. Et quia dicere poterat. Quam dulcia gutturi

14
meo a loquía tua, sup' mel & fauã ori meo. Apis nomẽ acce-
pit, scripturaz floribus pasta. spũs sancti odore pfusa. & dul-
ces ambrosiæ succos, pphetali ore cõponens. Noemi, quẽ no-
bis sonat παρακλησημένη, quã interpretari possumus, consolatã
marito & liberis pgre mortuis, pudicitã reportauerit in pa-
triã. & hoc sustenta viatico, nurz Moabitidem tenuit. Vt illd
Esaie vaticinium compleret. Emitte agnũ dñe dominatorẽ
terræ, de petra deserti, ad montẽ filiæ Sion. Venio ad viduã
de euangelio, viduã paupculam, omni Israelitico populo ditio-
rem, q̃ accipiens granũ sinapis, & mittens fermentum in fa-
rinã satis tribus, patris & filij confessionem, spũs sancti grã tẽ-
perauit, & duo minuta misit in Gazophylacium. Quicquid
hẽre poterat in substantia sua. uniuersasq; diuitias in utroq; fi-
dei suæ, obtulit testamento. Hæc sunt duo seraphim ter glo-
rificantia trinitatem. & in thesauros ecclesiæ condita. Vnde
& forcipe utriusq; testamenti, ardens carbo comphensus, pur-
gat labia peccatoris. Quid vetera repetam, & virtutes foemi-
naz de libris pferam, cum possis multas ante oculos tibi ppo-
nere in urbe qua viuís, quaz imitari exemplũ debeas. Et ne
videar adulatione p singulas currere, sufficit tibi sancta Mar-
cella, quæ respondens gñi suo, aliquid nobis de euangelio re-
tulit, Anna septem annis a ỹginitate vixerat cũ marito, ista
septẽ mensibus. Illa Christi expectabat aduentũ, ista tenet,
quẽ illa susceperat. Illa uagientẽ cernebat. ista p̃dicat trium-
phantẽ. Illa loquebat de eo om̃ibus, qui expectabant redem-
ptionem Israel, hæc cum redemptis gentibus clamat. Frater
nõ redimit, redimet hõ. Et de alio psalmo. Homo natus est in

ea, & ipse fundauit eā altissimus. Scio me ante hoc ferme biennium, ædidisse libros contra Iouinianū. quibus venientes econtrario quæstiones, vbi Apostolus cōcedit secunda matrimonia, scripturæ auctoritate cōtriuui. Et non est necesse eadem ex integro scribere, cum possis inde quæ scripta sunt mutuari. Hoc tantum, ne modum egrediar epistolæ, admonitā te vol. Cogita quætidie te esse morituram, & nunquā de secundis nuptiis cogitabis.

ARGVMENTVM EPISTOLAE SEQUENTIS.

Gerontiam viduam dehortat a digamia, hoc est, secundis nuptiis, refellens eos, qui ex verbis diuini Pauli, probant iteratas nuptias. Epistola est, cum primis erudita & eloquens. Primā partem habet laudatoriā, veluti per excursus, quo fere solet vti. In secunda tractat argumentis rem ipsam. In tertia rursus ex patiat in locum cōmunem, de calamitatibus rerū humanarū. Sed miror, quod scite vtrāque digressionē ad proprium argumentum accommodet, optimus artifex.

AD GERONTIAM VIDVAM DE MONOGAMIA.

IN VETERE via, nouam semitam quærimus & in antiqua detritaque materia, rudem artis excogitamus elegantiam. ut nec eadem sint, & eadem sint. Vnum iter, & pueniendi quo cupias, multa cōpendia. Sæpe ad viduas scripsimus, & in exhortationem earū multa de scripturis sanctis exempla repetentes, varios testimoniorū flores, in vnam pudicitiae coronā texuimus. Nunc ad Gerontiam nobis sermo est, quæ quondā

15
vaticinio futuroꝝ, ac dei ꝑsidentis auxilio nomē accepit Quā
auia, matris, a mitæꝝ probataꝝ in Christo sceminaꝝ, nobi/
lis turba circumstat. Quaz auia Metronia, per quadraginta
annos uidua perseuerans. Annam nobis filiā Phauelis de
euangelio retulit. Benigna mater, quartū & decimum uidui/
tatis implens annū, centenariū uirginū choro cingit. Soror Ce/
lerini patris Gerontia, q̄ paruulā nutriuit infantem, & in suo
natam suscepit gremio, per annos viginti mariti solatio desti/
tuta, erudit neptem, docens q̄d a matre didicit. Hæc breui ser/
mone ꝑstrinxi, vt ostendam adolescentulam meā, non ꝑsta/
re monogamiā generi suo, sed reddere, nec tam laudandam
esse si tribuat, q̄ om̄ibus execrandam, si negare tentauerit. ꝑ/
fertim cum posthumus eius Simplicius, nomē patris referat,
& nulla sit excusatio desertæ ac sine heredibus domus. sub q̄/
rum patrociniū, interdū sibi libido blanditur, vt quod intem/
perantiam suam faciunt, videant facere desiderio liberorū.
Sed quid ego quasi ad retrectantem loqr. cum audiam eam
multos palatij procos, ecclesiæ vitare ꝑsidio, quos certatim dia/
bolus inflammat, ut uiduæ nostræ castitatem probent, quam
& nobilitas, & forma, & ætas, & opes faciūt cunctis appetibi/
lem, vt quanto plura sunt, que impugnant pudicitiam, tanto
uictoris maiora sint ꝑmia. Et quia nobis de portu egredienti/
bus, quasi quidā scopulus opponitur, ne possimus ad pelagi/
tuta decurrere, & apostoli Pauli scribentis ad Timotheum, ꝑ/
fertur auctoritas, in qua de uiduis disputans ait. Volo autem
iuniores nubere, filios procreare, matrefamilias esse, nullam
occasionem dare aduersario, maledicti gratia. Iam enim quæ/
dam abierunt retro post satanam, Oportet primum, sensum

tra stare præcepti. & omnem loci huius cōtinentiam discute-
re, atq; ita apostolicis vestigijs insistentem, ne transuersum q
dem (vt dici solet) unguem in ptem alterā declinare. Supra
scripserat, qualis vidua esse deberet, vnius uiri uxor, quæ libe-
ros educauit, quæ in bonis operibus habuit testimonium, quæ
tribulatis de sua substantiola subministravit, cuius spes deus
est. & quæ permanet in obsecratione, & oratiōibus nocte ac
die. Post quæ iungit contraria. Quæ autē in delictis est, uiuens
mortua est. Statimq; infert, ut discipulum suū muniat omni ar-
te doctrinæ. Adlescētiōes autē uiduas deuita, q̄ cum lasciuie-
rint, in Christo nubere volunt, habentes damnationē, qd̄ pri-
mā fidem irritam fecerunt. Propter has igitur, quæ fornicatæ
sunt in iniuriam uiri sui Christi (hoc em̄ κατασκευασασπι græ-
cus sermo significat) vult apostolus alteræ matrimonium. p̄-
ferens digamiam fornicationi, secundum indulgentiam dū-
taxat, non scdm̄ imperium. Simulq; singula testimonij v̄ba
tractanda sunt. Volo, inquit, adlescētulas nubere. Cur q̄sō?
quia nolo adolescentulas fornicari. Procreare filios. Quā ob-
causam? Ne metu partis ex adulterio, filios necare cogantur.
Matress familias esse. Quare obsecro? Quia multo tolerabili-
us est digamam esse, q̄ scortum. & secundū habere vitū, q̄
plures adulteros. In altero em̄ miseriarū consolatio, in altero
pœna peccati est. Sequitur. Nullam occasionē dare aduersario
maledicti gratia, in quo breui accinctoꝝ p̄cepto, multa simul
monita continent. Nec propositum viduæ exquisitior cultus
infamet. Ne oculorū nutib⁹ & hilaritate vultus, iuuenū post
se greges trahat. Ne aliud uerbo, aliud habitu polliceat. & cō-
ueniat ei versiculus ille uulgatus. Risit, & arguto qddam

16
p̄misit oculo. Atq̄ ut omnes nubendi causas, breui sermo
ne concluderet, cur hoc p̄cepisset ostendit, dicens. Iam em̄ que
dam abierunt retro post satanam. Ideo ergo secunda. & (si
necesse est) tertia, incōtinentibus ap̄it matrimonia, vt a Sata/
na abstrahat, vt magis mulierē qualiacūq̄ viro iunctā faciat
esse, q̄ diabolo. Sed & ad Corinthios tale qd loquit̄. Dico aut̄
innuptis & viduis, bonum est illis, si sic p̄manerint vt ego. Si
aut̄ non se cōtinent, nubant. Melius em̄ est nubere, q̄ uri Cur
Apostole? Statim intulit, quia peius est vri. Alioqui absolutū
bonum est, & sine compatione peioris, esse quod Apostolus
est, id est, solutum nō ligatum, nec seruū, sed liberū, cogitātem
ea quæ dei sunt, non ea quæ uxoris. Et protinus in consequē
tibus, Mulier (inquit) alligata est viro, q̄ diu vir eius viuūt, q̄
si dormierit vir eius, libera est. cui vult nubat, tm̄ in domino,
Beati or aut̄ erit, si sic p̄manerit secundū consiliū meū. Pu/
to aut̄ quod & ego spiritū dei habeam, & in hoc idem sensus
est, quia idem spiritus. Diuersæ epistolæ, sed unus auctor epi
stolæ. Viuente viro, mulier alligata est, & mortuo, soluta.
Ergo matrimoniū vinculum est, & viduitas solutio. Vxor a
ligata est viro. & ait uxori alligatus est, intantū, ut sui corpis
non habeant potestātē, & alterut̄q̄ debitū reddant, nec pos/
sint habere pudicitiaē libertatem, q̄ seruiunt dñatui nuptiarū
Quodq̄ addidit, tm̄ in dño, amputat ethnicorū coniugia. De
quibus & in alio loco dixerat. Nolite iugum ducere cū infide
libus. Quæ em̄ participatio iustitiæ cū iniquitate? Aut quæ so
cietas luci cum tenebris? Quæ conuentio Christi cum Belial?
Aut quæ pars fideli cum infideli? Qui consensus templo dei
cū idolis? Ne scilicet aremus in boue & asino, ne tunica nu/
D ij

ptialis, uario sit texta sub tegmine. Extemploq; tollit quod cō
cesserat. & quasi poeniteat eum sententiæ suæ, retrahit. Bea
tior erit, si sic pmanferit, suiq; hoc magis esse consiliij. Quod
ne cōtemnatur ut hominis, spiritus sancti auctoritate confir
mat, ut non indulgens homo fragilitati carnis humanæ, sed
in Apostolo spiritus sanctus p̄cipiens audiatur. Nec sibi in eo
annorū puellarium debet uida blandiri, quod non minus se
xagenariam eligi p̄cipit. Necq; em̄ innuptas, vel iuueculas co
git, ut nubant, qui de nuptijs quoq; loquit. Tempus breue est
Superest, ut & qui habent uxores, sic sint, quasi non habeāt,
sed de his uiduis disputat, quæ suorū nutriunt alimentis, quæ
filiorū & nepotum ceruicibus imponunt. Quibus imperat,
ut discant domū suam colere, & remunerari parentes, suffici
enter eistribuere, ut non grauetur ecclesia, ut possit certis ui
duis ministrari. De quibus scriptum est. Honora uiduas, quæ
ueræ uiduæ sunt, hoc est, quæ omni suorū auxilio destitute, q̄
manibus suis laborare nō possunt, quas paupertas debilitat,
ætasq; conficit, quibus deus spes est, & omne opus oratio. Ex
quo datur intelligi, adoleſcētulas uiduas, exceptis his quas ex
cusat infirmitas, vel suo labori, uel liberorū ac propinquorū
ministerio delegari. Honor aut̄ imp̄sentiarum, vel pro eleemo
syna, vel pro munere accipitur, ut est illud. Presbyteri dupli
ci honore digni habeantur, maxime qui laborant in uerbo &
doctrina. Et in euangelio dominus differit mandatum legis,
in quo dicitur. Honora patrem tuum, & matrem tuam, non
in uerborū sono, qui inopiam parentum, cassa potest adula
tione frustrari. sed in victus necessarijs ministrandis debere
intelligi. Iubente enim domino, ut filij alerent pauperes, &

phanisæi e contrario docebant filios, ut parentibus responde-
rent. Corban, hoc est, donum quod altari pollicitus sum, & in
templi dona promisi. si tua me acceperis cibos, vertetur in tu-
um refrigerium. Atq; ita fiebat, ut egentibus patre & matre,
sacrificium offerrent filij, quod sacerdotes scribeq; consume-
rent. Si ergo Apostolus pauperes viduas (eas tamen quæ ado-
lescentulæ sunt, & nulla debilitate frangunt) cogit suis mani-
bus laborare, ne grauetur ecclesia, & possit anus viduas suste-
tare. qua excusatione vteat, quæ opibus mundi affluit, quæ po-
test etiam alijs ministrare, & de iniquo mammona sibi face-
re amicos, qui possint eam in æterna tabernacula recipere? Si-
mulq; considera, quod vidua nõ eligatur, nisi vnus uiri uxor.
& nos putabamus sacerdotum hoc tantum esse priuilegium.
vt non admittatur ad altare, nisi qui vnã habuerit vxorem.
Non solũ em̄ ab officio sacerdotij digamus excluditur, sed &
ab eleemosyna ecclesiæ, dum indigna putatur stipe. quæ ad
secunda cõiugia deuoluta est. Quancũq; lege sacerdotali tenea-
tur & laicus, qui talem p̄bere se debet, vt possit eligi in sacer-
dotium. Non enim eligit, si digamus fuerit. Porro eligunt ex
laicis sacerdotes. Ergo & laicus tenetur m̄dato, per quod ad
sacerdotium puenit. Aliud est quod vult Apostolus, aliud qd̄
cogitur velle. Vt concedat secunda matrimonia, meæ est in-
continentiæ, non illius voluntatis. Vult omnes esse sicut se
ipsum. & ea cogitare quæ dei sunt, & solutos nequaquã ultra
alligari. Sed si labentes, p̄ incontinentiam ad barathræ stupri
uiderit puenire digamię porrigit manum, ut cum una magis
q̄ cum pluribus voluent. Quod nequaquã vt amare dictum,
& contra Apostoli regulam, secundus nuptiator exaudiat.

Duae enim sunt a postoli voluntates. Vna qua p̄cepit. Dico autem innuptis & uiduis, bonum est illis si sic permanserint, sicut ego. Altera qua indulget. Si autem non se continent, nubant. Melius est em̄ nubere, q̄ uri. Primum quid uelit, deinde quid cogatur uelle, demonstrat. Vult nos p̄manere post nuptias, sicut seipsum. Et propositae beatitudinis, a postolicū ponit exemplum. Sin aut̄ nos uiderit nolle quod ipse uult, incōtinentiae nostrae tribuit indulgentiam. Quam e duabus eligimus voluntatem, quod magis uult, & quod per se bonū est, an quod mali comparatiōe fit leuius. & quodam modo nec bonum est, quia p̄fertur malo; Ergo si eligimus, quod Apostolus non uult, sed uelle compellit̄, imo acquiescit deteriora cupientibus, non Apostoli, sed nostram facimus uoluntatē. Legimus in veteri testamento. Semel maritatas filias sacerdotum, si uiduae fuerint, uelci debere de sacerdotalibus cibis, mortuisq; sic, a patre exhibendum inferioris officium. Sin autem alios uiros acceperint, alienas eas, & a patre & a sacrificijs fieri, & inter externas debere deputari. Quod quidem obseruat & gentilitas, in condemnationem nostri, si hoc non exhibeat ueritas Christo, quod tribuit mendacium diabolo, qui & castitatem repperit perditricem. Hierophanta apud Athenas euitatur, & aeterna debilitate fit castus. Flamen unius uxoris ad sacerdotium admittitur. Flaminea quoq; unius mariti eligitur vxor. Ad tauri Aegyptij sacra semel maritus assumitur. Ut omittam uirgines Vestae & Apollinis, Junonisq; Achiue & Dianae ac Mineruae, quae perpetua sacerdotij uirginitate marcescunt. Stringam breuiter reginam Carthaginis, quae

magis ardere uoluit, q̄ Hiabæ regi nubere. Et Hasdrubalis
uxorem, quæ apprehensis utraq; manu liberis, in subiectum
se precipitauit incendium, ne pudicitiaē damna sentiret. Et Lu
cretiam, quæ amissa gloria castitatis, noluit pollutaē conscien
tiaē superuivere. Ac ne multa longo sermone contextam, que
potes de primo contra Iouinianum uolumine ad aedificatio
nem tuam sumere. unum tantum, quod in patria tua gestū
est, repetam: ut scias pudicitiam etiam barbaris ac feris & san
guinarijs gentibus esse uenerabilem. Gens Theutonum ex
ultimis Gallor; oceani atq; Germaniæ profecta litoribus, om
nem Galliam inundauit, sæpiusq; cæsis Romanis exercitib;
apud quas Sextias Mario pugnante, superata est. Quorum
trecentæ matronæ, cum alijs se uiris captiuitatis conditione
tradendas esse didicissent, primum consulem deprecatae sunt
ut templo Cereris ac Veneris in seruitium traderent. Quod
cum non impetrarent, submouente eas licitore, paruulis cæsis
liberis, mane mortuæ sunt reperta, suffocatis laqueo faucib;
& mutuis complexibus se tenentes. Quod igitur barbare ca
stitati, non potuit inferre captiuitas, hoc matrona nobilis fa
ciat: & experietur alterum uir; quæ priorem aut bonum pe
didit, aut malum experta est, ut rursus contra iudicium dei,
facere nitatur. Quid si statim secundā perdiderit, fortietur &
tertium: & si ille dormierit, in quartū quintamq; p̄cedet. ut
nihil sit, quo a meretricibus differat. Omni ratione uiduæ p̄
uidendum est, ne castitatis primos excedat limites. Quos si
excesserit, & uerecundiam ruperit maritalē, in oēm debac
chabitur luxuriam, ita ut prophetam mereatur audire dicen
tem, Facies meretricis facta est tibi. Impudora, a es tu. Quid

igitur. Damnamus secunda matrimonia? Minime, sed pri/
ma laudamus. Abijcimus de ecclesia digamos? Absit. Sed mo/
nogamos ad continentiam prouocamus. In arca Noe non so/
lum munda, sed & immunda fuerunt animalia. Habuit ho/
mines, habuit & serpentes. In domo quoq; magna, uasa di/
uersa sunt, alia in honorem, alia in contumeliam. Est crater
ad bibendum, est & matula ad secretiora naturæ. Nam
cum in semente terræ bonæ, centesimum & sexagesimum
& trigessimum fructum, euangelia doceant. & centenari⁹ p
yginitatis corona, primum gradum teneat. sexagenarius p
labore viduar⁹, in secūdo sit numero. tricenarius foedera nu/
ptiarum, ipsa digitor⁹ coniunctione testetur. digamia in quo
erit numero? Imo extra numerum. Certe in bona terra non
oritur, sed in uepribus, & spinetis vulpium, quæ Herodi im/
pijsimo comparantur. vt in eo se putet esse laudabilem, si
scortis melior sit. si publicarum libidinum victimas superet.
si uni sit prostita, non pluribus. Rem dicturus sum incredibi/
lem, sed multorum testimonijs approbabo. Ante annos plu/
rimos, cum in chartis ecclesiasticis iuuarem Damasum Ro/
manæ urbis episcopum, & orientis atq; occidentis synodicis
consultationibus respondrem, vidi duo inter se paria, uilissi/
mor⁹ e plæbe hominum comparata, vnum qui viginti sepe/
lisset vxores, alteram quæ vicesimum secundum habuisset
maritum, extremo sibi (vt ipsi putabant) matrimonio copula/
tos. Summa omnium expectatio, virorum pariter ac foemi/
narum, post tantas rudes, quis quem prius efferret, Vicit ma/
ritus, & totius vrbs populo confluyente, coronatus & palmam
tenens adorea m⁹, per singulos sibi acclamantes, vxoris mul

79
rinubæ feretrum præcedebat. Quid dicemus tali mulieri? Nam
pe illud, quod dominus Samaritanæ. Vigintiduos habuisti ma-
ritos, & iste a quo sepelieris, non est tuus. Itaque obsecro te reli-
giosa in Christo filia, ut testimonia ista non noueris, quibus
incontinentibus, & miseris subuenit, sed illa potius lectites, quibus
pudicitia coronat. Sufficit tibi quod primum perdidisti virgin-
nitatis gradum, & per tertium uenisti ad secundum, id est, per
officium coniugale, ad uiduitatis continentiam. Extrema, imo
abiecta, ne cogita, ne cogites, nec aliena & longe posita exem-
pla perquiras. Habes autem matrem, & amitam. Quarum tibi
abundans imitatio atque doctrina. & præcepta uiuendi, norma
ututum est. Si enim multæ in coniugio, uiuentibus adhuc ui-
ris, intelligunt illud apostoli. Omnia licent, sed non omnia ex-
pediunt, & castrant se propter regna cælorum. vel a secunda
natiuitate post lauacrum ex consensu, vel post nuptias ex ar-
dore fidei, cur uidua quæ iudicio dei, uirum habere desijt, non il-
lud læta bunda congeminet. Dominus dedit, dominus abstulit,
& oblatam occasionem arripiat libertatis, ut sui corporis ha-
beat potestatem, nec rursus ancilla fiat hominis. Et certe mul-
to laboriosius est, non frui eo quod habeas, quam desiderare quod
amiseris. Vnde & uirginitas in eo facilius est, quod carnis in-
centiua non nouit, & uiduitas in eo sollicitior, quod præteritas
animo recollit uoluptates, maxime si se uirum putet perdidisse,
non præmississe, quorum alterius doloris, alterius gaudij est. Primi ho-
minis creatura nos doceat, plures nuptias refutare. Vnus A-
dam, & una Eua, immo una ex eo cõsta, separata in foeminam
Rursumque quod diuisum fuerat, nuptijs copulatur, dicente

E

scriptura. Erūt duo in carnē vnā, nō in duas, nec in treis. Propter quā relinquet homo patrē & matrem, & adhærebit uxori suæ, certe non uxoribus. Quod testimoniū Paulus edisserens, ad Christū refert & ad ecclesiā, ut primus Adam in carne, secundus in spiritu monogamus sit. Sit una Eua, mater cunctorum uiuentium, & una ecclesia parens omnium Christianorum. Sicut illam maledictus Lamech in duas diuisit uxores, sic hanc hæretici, in plures ecclesias lacerant, quæ iuxta Apocalypsim Ioannis, synagogæ magis diaboli appellandæ sunt, quàm Christi conciliabula. Legimus in carminum libro, sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentulæ quarum non est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea vna est matri suæ, electa generici suæ. Ad quam scribit idē Ioannes epistolam, Senior electæ dominæ, & filij eius. Sed & in arcam quam Petrus apostolus sub typo interpretatur ecclesiæ, Noe cum tribus filijs, singulas, non binas uxores introduxit. Etiam de immundis animalibus bina sumuntur, masculus & foemina, ut ne in bestijs quidem, serpentibusque, crocodilis ac lacertis, digamia habeat locum. Quod si de immundis septena ponunt, id est, imparia, & in hoc virginitatis ac pudicitia palma monstratur. Egressus enim de arca Noe, deo victimas immolauit, non utique de pari, sed de impari numero, quia alteræ foetibus atque coniugio, alteræ sacrificio præparatum est. Et patriarchæ non singulas habuerunt uxores, imo & concubinas habuere plurimas. Et (ne hoc parum sit) Dauid multas, & Solomon habuit innumerabiles. Iudas ad Thamar, quasi ad scortum ingreditur. Et iuxta occidentem literam, Osce. p1

20

pheta non solum meretrici, sed etiam adulteræ copulat. Quod
si & nobis iure cõceditur, adhinniamus ad oēs foeminas, & in
exemplū Sodomæ & Gomorræ, ab ultimo die, depræhenda
mur uendentes & ementes, nubentes & nuptui tradentes, &
tunc sit finis coniugij, qñ terminus uitæ. Quod & si post dilu
uiū, & añ diluuium uiguit ista sententia, Crescite & multipli
camini, & replete terrā, quid ad nos, in quos fines seculorū de
currerunt, qbus dicitur, Tempus breue est, & iā securis ad ra
dices arborū posita est, q̄ syluā legis & nuptiarū, euangelica ca
stitate succidat. Tps amplexandi, & tps longe fieri ab ample
xibus. Hieremias captiuitate p̄pinqua, uxore p̄hibet accipe.
Ezechiel in Babylone, mortua est (inquit) uxor mea, & aptū
est os meū, Nec ducturus vxorē, nec ille qui duxerat, possunt
in ope coniugali libere p̄phetare, Olim gloriæ erat, illum au
dire uersiculum, Filij tui sicut nouellæ oliuarū, in circūitu mē/
sæ tuæ, & uideas filios filiorū tuorū. Nunc de cõtinentibus di
citur, Qui adhaeret dño, unus spiritus est. Et, adhæsit anima
mea post te, me suscepit dextera tua. Tunc oculū pro oculo,
nunc uerberanti maxillā p̄bemus & alterā, Illo tpe bellatori
bus dicebatur, Accingere gladio tuo sup femur tuū potentis/
sime, modo audit Petrus, Conde gladiū tuū in uaginam, Qui
em gladio pcutit, gladio moriet̄. Hæc dicimus, nō separantes
legem & euangeliū, ut Marcion calumniat̄, sed vnū atq; eun
dem suscipientes deū, qui p̄ uarietate temporū atq; causarū
principiū & finis, serit, ut metat, plantat, ut habeat quod suc
cidat, iacit fundamentū, ut ædificationi, cõsummato sæculo,
culmē imponat, Aliog si ad sacramēta ueniamus & futuroz

cypos, nō nostro arbitrio, sed Apostolo differente. Agat & Sa-
ra, uel mons Sina & Sion, duo testamenta significāt, Lialippi
entibus oculis, & Rachel quam Iacob amabat plurimū, syna-
gogam ecclesiamq; testant. Vnde & Anna prius sterilis, Fe-
nēna ubertate foecūdior est. Licet & monogamia nos in Isa-
ac & Rebecca p̄cesserit, cuius solus partus dñi reuelatio est.
Nec vlla alia foeminaꝝ deum per seip̄am consulit. Quid lo-
quar de Thamar, q̄ Efron & Phares geminos fudit infātes.
In quorū natiuitate diuisa maceria, duos populos sepauit. Et
ligata manus coccino, cōscientiam iudaeorū, iam tunc Christi
passione resperfit. Ac de scorto p̄phético, cuius similitudo vel
ecclesiam significat de gentibus congregatā, uel (qđ ip̄i loco
magis conuenit) synagogam primā assumptam de idolatris
p̄ Abraham & Moysen. Deinde post adulterium, & negatio-
nem Saluatoris, sedentem plurimo tempore sine altari sacer-
dotibus ac prophetis, & viri pristini confortium p̄stolantem.
ut postq̄ subintrauerit plenitudo gentium, tunc om̄is Israel
saluus fiat. Quasi in breui tabella latissimos terrarū situs
ostendere volui, vt pergam ad alias quæstiunculas, quarū pri-
ma de Annæ consiliō est. Sola ne p̄petua mœrens carpere
iuuenta? Nec dulcis natos, Veneris nec p̄mia noris? Id
cinerem, aut manes credis curare sepultos? Cui breuiter re-
spondeat ipsa q̄ passa est. Tulachrymis euicta meis, tu pri-
ma furentem, His germana malis oneras, atq; obijcis hosti
Non licuit thalami ex p̄tem sine crimine uitam. Degere
more feræ, talis nec tangere curas. Non seruata fides cine-
ti p̄missa Sicheo. Proponis mihi gaudia nuptiarū, ego tibi

opponā, pyram, gladium, & incendium. Non tantum boni
 est in nuptiis quod speramus, quantum mali, quod accidere pot
 & timendum est. Libido transacta semper sui relinquit poenitur
 dine, nunquam satiat. & extincta redaccenditur. Vsu crescit, &
 deficit, nec rationi pareat, quae impetu ducit. Sed dices, Ample
 opes & dispensatio rei familiaris egent auctoritate viri. Scilicet
 cet perierunt domus coelibum. & nisi cum seruulis tuis ipsa
 serueris, familiae tuae imperare non poteris. Auia tua, mater
 & amita, nonne auctoritatis pristinae, honorisque maioris sunt
 dum eas & tota prouincia, & ecclesiarum principes suspiciunt.
 Ergo milites & peregrinantes, sine uxoribus sua hospitio
 non regunt. & nec inuitant ad conuiuia, nec inuitant. Quasi
 non possis probatae aetatis habere famulos, vel libertos, in quibus
 nutrita es manibus, qui praesint domui, ad publicum responde
 ant, tributa persoluant, quin te suspiciant, ut patronam, diligant,
 ut alumnam, uenerent, ut sanctam. Quare primum regnum
 dei, & haec omnia adijcientur tibi. Si de veste cogitaueris, lilia
 tibi de euangelio proponunt. Si de cibo, remitteris ad aues quae
 non serunt, neque metunt, & pater tuus coelestis pascit illas.
 Quantae uirgines & uiduae absque ulla sordidum rumoris, suam sub
 stantiam gubernarunt. Caue ne iungaris adolescentulis,
 ne his adhaereas, propter quas Apostolus concedit secunda ma
 trimonia, & sustineas in media tranquillitate naufragium. Si
 Timotheo dicitur, Adolescentiores uiduas deuita. Et iterum,
 Ama anus, ut matres adolescentulas ut sorores cum omni castita
 te, quare tu me comonentem non audias. Fuge personas, in quibus
 potest malae conuersationis esse suspitio, nec paratum habere

E iij

as illud de triuio, sufficit mihi consciētia mea, non curo qd de
me loquant homines. Et certe Apostolus, puidetbat bona, nō
tīm coram deo, sed euam corā hominibus, ne p illum nomen
dei blasphemaret in gentibus. Habebat utiq; potestatē foro
rem mulierē circūducendi, sed nolebat se iudicari ab infideli
cōscientia. Et cum posset de euangelio uiuere, diebus ac no/
ctibus laborabat manibus suis, ne quem grauaret creditū.
Si scandalizat (inquit) esca fratrem, in eternum carnē nō mā
ducabo. Dicamus & nos. Si scandalizat soror, uel frater, nō
vnū & alterum, sed totam ecclesiā, nec sororem uidebo, nec
fratrem. Melius est rem familiarē minui, q̄ salutem animæ
perire. Melius est amittere, quod (uelimus, nolimus) aliquādo
periturum est, melius est sponte dimittete, q̄ id amittere, pro
quo omnia dimittenda sunt. Quis nostrū, non dicam cubitū
(quod enorme est) sed vnus unciolæ decimā partem adijce
re potest ad staturam suā? Et solliciti sumus, qd māducemus,
aut qd bibamus? Ne cogitemus ergo de crastino. Sufficit diei
malicia sua. Iacob fratrem fugiens, magnis in patris domo di
uitijs derelictus, nudus p̄git in Mesopotamiā, & ut nobis for
titudinis p̄beret exemplum, lapide capiti supposito, uidit sca
lam ad coelum usq; subrecliam, & dominū innitentem super
eam, per quā ascendebāt angeli, & descendebāt, ut nec pecca
tor desperet salutem, nec iustus de sua uirtute securus sit. At
q; (ut multa p̄teream) neq; em̄ temp⁹ est, ut assumpti testimo
nij omnia edifferam) post ānos uiginti/diues, dominus, & pa
tre ditior, qui dudum Iordanem in baculo transferat, cum tri
bus turmis gregum in patriam reuertitur, Apostoli toto orbe

peregrini, non as in zona, non uirgam in manu, non caligas habuere in pedibus, & tamen dicere poterant, Nihil habentes, & omnia possidentes. Et, aurum & argentum non est nobis, quod aut habemus, hoc tibi damus, in nomine Iesu Christi Nazareni, surge & ambula. Non enim erant diuitiarum sarcina praegravati. Et ideo stantes cum Helia in foramine petrae, per angustias acus transire poterant, & posteriora dominum contempleri. Nos uero ardemus auaricia, & contra pecunias disputantes, auro linum expadimus, nihilque nobis satis est. Et illud, quod de Megarensibus dicitur, iure miseris coaptari potest. Aedificant quasi semper uiaturi, uiuunt quasi altera die morituri. Et haec facimus, quia domini uerbis non credimus, & quia aetas optata cunctis non uicinia mortis, quae debetur mortalibus lege naturae, sed cassa spe, annorum nobis spatia pollicetur. Nemo enim tam fractis uiribus, & sic decrepitae senectutis est, ut non putet se unum adhuc annum esse uiaturum. Unde subrepat oblitio conditionis suae, ut terrenum animal, & iam iamque soluendum, erigatur in superbiam, & animo coelum teneat. Verum quid ago? Fracta nauis de mercibus dispuo. Qui tenebat, de medio sit, & non intelligimus Antichristum appropinquare, quem dominus Iesus Christus, interficiet spiritu oris sui. Vae praegnantibus, & nutriendibus in illa die, quorum utrumque de fructibus nuptiarum est. Praesentium miseriae pauca percurram, Quod rari hucusque residemus, non nostri meriti, sed domini misericordiae est. Innumerabiles & ferocissimae nationes, uniuersas Gallias occuparunt. Quicquid inter alpes & Pyrenaeum est, quod Oceano & Rheno includitur. Quadus,

E iij

Vuandalus, Sarmata, Halani, Gipedes, Heruli Saxones, Burgundiones, Alemanni & (olugenda res publica) hostes Pannonij vastarunt. Ete[m] Assur uenit cum illis, Magontiacū nobilis quondam ciuitas, capta atq[ue] subuersa est, & in ecclesia multa hominū milia trucidata. Vangiones longa obsidione delicti. Remorū vrbs prepotens, Ambiani, Atrebatē, extremiq[ue] hominū Morini, Tornacus, Nemete, Argentoratus, translati in Germaniam. Aquitaniae, nouemq[ue] populorū Lugdunensis & Narbonēsis puincia. Praeter paucas urbes populata sunt cuncta. Quas & ipsas foris gladius, intus uastet fames. Non possum absq[ue] lachrymis Tolosae facere mentionem, q[uam] ut hucusq[ue] non rueret, sancti episcopi Exuperij merita p[ro]stiterunt. Ipsae Hispaniae iam iacq[ue] periturae, quotidie cōtremiscūt, recordantes irruptionis Cimbricae, & quicq[ue]d alij semel passi sunt, illae semper timore patiuntur. Caetera taceo, ne videar de dei desperare clementia. Olim a mari pontico, vsq[ue] ad Alpes Iulias, nō erāt nostra, q[uam] nostra sunt. Et p[ro]nostriginta, fracto Danubij limite, in medijs Romani imperij regiōibus pugnabatur. Aruerūt vetustate lachrymē. Praeter paucos senes oēs in captiuitate, & obsidione generati, nō desiderabāt, quā nō nouerāt libertatē. Quis hoc crederet? Quae digno sermone historiae, comprehendēt? Romā in gremio suo, non pro gloria, sed p[ro] salute pugnare? Imo ne pugnare q[uod]dē, sed auro & cuncta supellectile, uitam redimere? Quod nō uttio principum, qui vel religiosissimi sunt, sed scelere semibarbari accidit p[ro]ditoris, qui nostris, contra nos opibus armauit inimicos. Aeterno quondā dedecore Romanū laborabat imperiū, quod Gallis

23
cuncta vastantibus. fuscis apud Italiam exercitu, Romam
Brennus intrauit. Nec pristinam poterat abolere ignominiam,
donec & Gallias gentile Galloꝝ solum, & Gallograeciam,
in qua confederant orientis occidentisq; victores, suo impe-
rio subiugasset. Hannibal de Hispaniae finibus orta tempe-
stas, cum vastasset Italiam, uidit urbem, nec ausus est obside-
re. Pyrrhum tanta tenuit Romani nominis reuerentia, ut de-
letis omnibus, & propinquo recederet loco, nec audebat uictor
aspicere, quam regum didicerat ciuitatem. Et tamen pro hac
iniuria non enim dicam (supbia) quae bonos exitus habuit, alter
toto orbe fugitiuus, tandem Bithyniae, mortem ueneno repe-
rit. Alter reuersus in patriam, in suo regno occubuit. Et vtri-
usq; prouinciae, populi Romani vectigales sunt. Nunc ut om-
nia prospero fine eueniant, propter nostra quae amisimus, non habe-
mus quod victis hostis auferamus. Potentiam Romanae ur-
bis, ardens Poeta describens, ait. Quid satis est, si Roma par-
est. Quod nos alio mutemus elogio. Quid saluum est, si Ro-
ma perit. Non mihi si linguae centum sint, oraque centum.
Ferreus uox, omnes captorae dicere poenas. Omnia caesore
percurrere nomina possim. Et haec ipsa quae dixi, periculosa
sunt, tam loquentibus, quam audientibus, ut ne gemitus quidem
liber sit, nolentibus, imo nec audientibus nobis flere, quae pa-
timur. Responde mihi charissima in Christo filia, inter ista,
nuptura es. Quem acceptura uirae, cedo fugiturae, an pugna-
turae. Quid utrunque sequatur intelligis. Et pro Fescenino car-
mine, terribilis tibi rouco sonitu buccina concrepabit, ut quae
habes praenubas, habeas forte lugentes. Aut quibus delictis affluas,

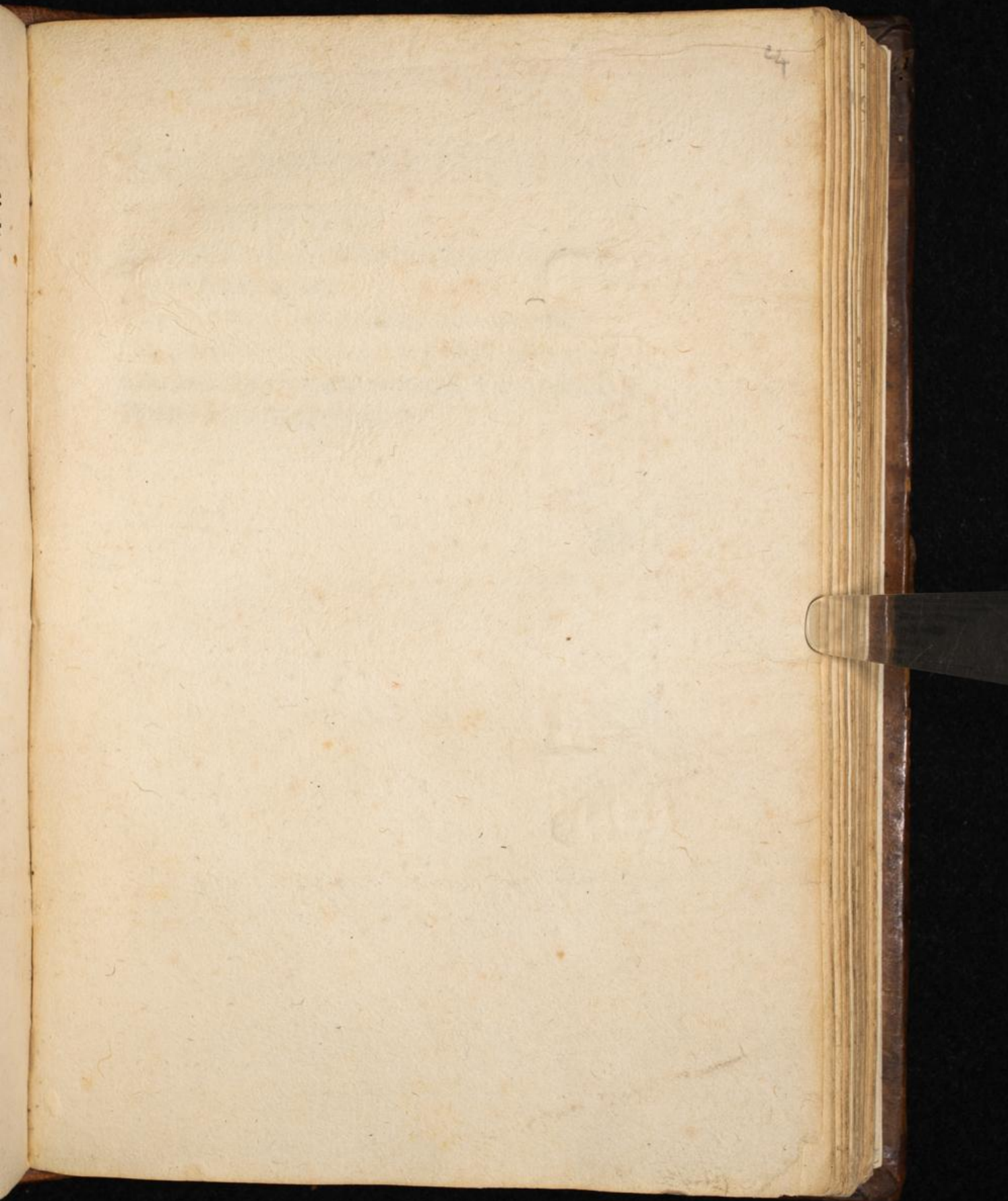
quæ possessionū tuarū reditus pdidisti. q̄ obsessam familiolā
tuam, morbo & fame cernis contabescere? Sed absit,
vt de te talia sentiā. vt sinistrum quippiā suspicer de ea, quæ
suam dño animā consecrauit. Non tam tibi, q̄ sub tuo nomie
alijs sum locutus. q̄ otiosæ, & curiosæ, atq; uerbosæ domoscir
cumeunt matronarū, quarū deus venter est, & gloria in cōfu
sione earū. q̄ nihil aliud de scripturis, nisi digamię p̄cepta no
uerunt. q̄ in alieno corpe, sua desideria cōsolant. ut quod ip̄æ
fecerunt, alias facere uideant. & malarū societate palpentur.
Quarū cum impudētiam & propositiones, apostolicarū sen/
tentiarū interptatione contriueris, legito quomodo tibi in vi
duitate seruanda uiuendū sit, librum ad Eustochium
de uirginitate seruanda. & alios ad Furiam atq;
Saluinam. Quarum altera Probi quon/
dam cōsulis nurus, altera Gildonis,
qui Africā tenuit, filia est. Hic
libellus de monogamia
sub nomine tuo,
titulū possi
debit.

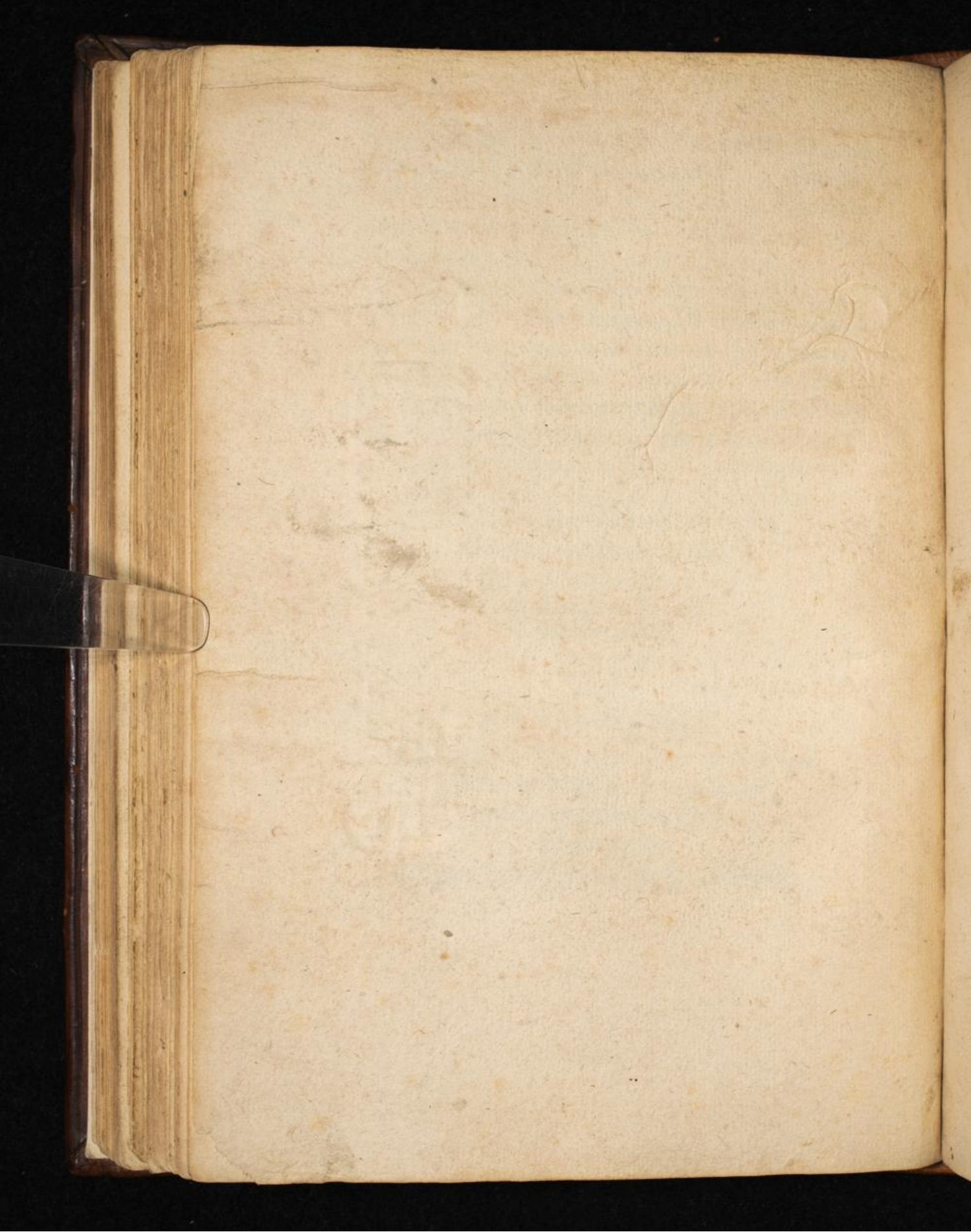
¶ *Trā G. 7. de d. 1. 1.*

¶ FINIS Coloniae, apud Henricum Nouesien
sem, Anno a Natiuitate domini, Millefi
mo quingentesimo uigesimo
Mense Aprilii.

¶ Venundantur Zuzarij a Nicolao Bibliopola.









the scale towards document

